

ЕНЕРГИЙНИ ОБЩНОСТИ

Следващите десетилетия до 2050г. ще бъдат от ключово значение за трансформацията на енергийната система в България. И докато в някои европейски страни от години активна част от този процес заемат енергийните общности, то в България те все още не съществуват.

Предстоят турбулентни години за българската енергийна система. Трансформацията ѝ е неизбежна, движена от една страна от амбициозните цели на ЕС за намаляване на въглеродните емисии с 55% към 2030г., а от друга от пазарната реалност. Бързо спадащите разходи на инсталациите, използващи възобновяеми източници на енергия, новата Директива на ЕС за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (RED II) и покачването на цените на електроенергията допринасят значително за тази промяна.

През последните години в България се наблюдава раздвижване на пазара за фотоволтаични системи, особено такива, инсталирани от малки и средни предприятия, с цел намаляване потреблението им от мрежата. В същото време проектите, притежавани от групи граждани или енергийни общности, си остават рядкост.

Какво е „енергийна общност“? Енергийната общност е група лица, които се обединяват и съвместно финансират проект за възобновяема енергия, или под формата на гражданска инициатива със структура „от долу нагоре“, или в партньорство с общините, с основна цел – да осигурява екологични, икономически или социални ползи на своите членове.

Като държава членка на ЕС, България е задължена да прилага директивата RED II. Ще трябва да се приемат редица нови разпоредби, за да се осигурят по-голяма правна и регулаторна сигурност за развитието на енергийните общности и „производителите-потребители“, които са залегнали в основата на визията за енергийна трансформация на европейско ниво.

В директивата е заложено правото на домакинствата и предприятията да инсталират собствени системи за снабдяване с енергия от възобновяеми източници по места и са предвидени редица ясни насоки във връзка с регулацията на сектора.

Посочени са конкретни изисквания за улесняване на създаването на енергийни общности. В България, за съжаление, понастоящем е налице закъснение на транспонирането на Директивата RED II, както и липса на ясна и надеждна нормативна уредба за проекти за енергия от възобновяеми източници. Тези пропуски в политиката затрудняват още повече развитието и на енергийните общности в България в сравнение с други държави-членки на ЕС.

Енергийните общности могат да съществуват под различни форми. Една от най-разпознаваемите и често срещани форми на енергийни общности в Европа е енергийният кооператив, но се срещат още и като публично-частни партньорства с местни партньори, или като съдружия или сдружения.

Независимо от формата, която приемат, енергийните общности могат да допринесат и с редица ползи за обществото. Енергийните проекти на ниво общност позволяват на хората да бъдат активни участници в енергийната система, подпомага децентрализацията ѝ и намалява общата зависимост от изкопаеми горива, като по този начин допринася за ограничаването на емисиите на парникови газове. Освен това концепцията за енергийни общности представлява социална иновация, която може едновременно да даде решения за проблема с енергийната бедност в България. Много енергийни общности в Европа дават възможност на социално и икономически уязвими групи да участват и да се възползват от проектите, без да допринасят финансово към тях.

Какво е необходимо за развитието на енергийни общности? Развитието на енергийни общности в България може да донесе ползи за домакинства, малки предприятия, земеделски стопани и общини, но за да се задействат промените в тази посока, е нужно време, трайна подкрепа и ясна нормативна база.

Освен липсваща регулаторна и правна рамка други основни пречки пред развитието на енергийните общности са ниската осведоменост сред домакинствата, общините и малките и средни предприятия и донякъде негативните нагласи към общностната и обща работа; липсата на финансиране и достъпни финансови инструменти; неясноти в данъчното законодателство и пропуски по отношение на обезщетенията и възнагражденията за нетни излишъци от произведена енергия от енергийните общности.

Постигането на амбициозните цели на ЕС за намаляване на емисиите на въглероден диоксид с 55% до 2030г. и на въглеродна неутралност до 2050г. налага цялостно преосмисляне на широк спектър аспекти от нашия живот. Производството на електроенергия е ключов елемент от тази промяна. Ето защо е важно в енергийния преход да се включат всички, включително и домакинствата и общините, а не само големите производители на енергия. Децентрализирането на енергийната система и участието на домакинствата и общностите в производството на енергия от възобновяеми източници е в основата на трансформацията, заложена в европейското законодателство и е въпрос на време тези промени да станат реалност и в България.

Какви са основните пречки пред отключването на огромния потенциал на страната за децентрализация на електроенергийното производство?

- a) Липса на последователност при енергийните политики
- b) Недостатъчен административен капацитет
- c) Прекомерна данъчна и административна тежест